

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης
Ένταξη και Αναπηρία: Εκπαιδευτικές Προσεγγίσεις

Μάθημα 7

Μορφές και διαφορετικά επίπεδα ένταξης
Στο επίπεδο της οργάνωσης, της διδασκαλίας
και της μάθησης

Διδάσκων: Βασίλης Στρογγυλός

Είδη ένταξης

- Μαθησιακή
- Κοινωνική

Περιεχόμενο μαθήματος

- Προϋποθέσεις ένταξης στο σχολικό περιβάλλον.
- Ο ρόλος των Τμημάτων Ένταξης.
- Ακαδημαϊκή, κοινωνική και χωροταξική ένταξη.
Τμήματα ένταξης.
- Οδεύοντας προς Ένα Σχολείο για Όλους.

Βασικό ρόλο στις ενταξιακές πρακτικές στην τάξη διαδραματίζουν οι ακόλουθες συνθήκες

- Η ενταξιακή εκπαίδευση εξαρτάται από τη στάση των δασκάλων απέναντι στους μαθητές με ειδικές ανάγκες...από την επιθυμία τους να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τη διαφορετικότητα
- Οι δάσκαλοι χρειάζονται ποικίλες δεξιότητες, εμπειρία, γνώσεις...εκπαιδευτικό υλικό και χρόνο...
- Οι δάσκαλοι χρειάζονται υποστήριξη μέσα και έξω από το σχολείο...συνεργασία φορέων και γονέων
- Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να έχουν σαφή πολιτική για την ένταξη και να δημιουργούν τις συνθήκες που διευκολύνουν την ευέλικτη χρήση των διαφόρων πηγών

https://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education-recommendations-for-practice_keyprinciples-rec-EL.pdf

Προϋποθέσεις για την επίτευξη της ένταξης στο πλαίσιο του σχολείου 1

- Ένα σχολικό περιβάλλον που να ενθαρρύνει την πολιτική και τις πρακτικές της ένταξης
  - Το σχολείο να βρίσκεται στην περιοχή όπου κατοικεί ο μαθητής
- Οργάνωση φυσικού περιβάλλοντος
  - Υλικοτεχνική υποδομή
    - Χρήση κατάλληλων οπτικών μέσων
    - Χρήση κατάλληλων λεκτικών δομών
    - Κατάλληλο υλικό (έπιπλα, οπτικοακουστικά μέσα) και σωστή διεύθυνση υλικού
    - Κατάλληλοι χώροι

Προϋποθέσεις για την επίτευξη της ένταξης στο πλαίσιο του σχολείου 2

- Οργάνωση μαθητών
  - Σχεδιασμός Ε.Ε.Π. για κάποιους μαθητές
  - Σχεδιασμός ομάδων (π.χ. Με ποιον, πού, πότε, για πόσο)
- Επάρκεια προσωπικού
  - Βοηθητικό προσωπικό. Ποιος ο ρόλος του;
- Ευέλικτο πρόγραμμα διδασκαλίας
  - που σχεδιάζεται σύμφωνα με τις ανάγκες και δυνατότητες των μαθητών
  - θέτει προτεραιότητες στη μάθηση (π.χ. στόχοι Ε.Ε.Π.)
  - εμπεριέχει ποικίλες διδακτικές στρατηγικές (τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά)
  - εμπεριέχει εργαλεία συνεχούς αξιολόγησης (λειτουργική αξιολόγηση) τόσο του μαθητή όσο και των παρεμβάσεων του πλαισίου
- Οργάνωση χρόνου
- Διεπιστημονική συνεργασία
- Συνεργασία με γονείς
- Επαφή με την κοινωνία-γενίκευση γνώσης

Μορφές Ένταξης Παιδιού ή ομάδας

- Χωροταξική ένταξη χωρίς ουσιαστική επαφή (π.χ. συστέγαση γενικού και ειδικού σχολείου)- λιγότερο αποδοτική
- Κοινωνική με στόχο την ανάπτυξη κοινωνικών επαφών (π.χ. κοινά διαλείμματα, κοινές γιορτές)
- Ένταξη στην ίδια διδακτική διαδικασία
  - Πλήρης ένταξη σε κανονική τάξη χωρίς άμεση βοήθεια, αλλά κατάλληλοι επιστήμονες συμβουλεύουν το δάσκαλο. Το πρόγραμμα διδασκαλίας και τα υλικά διδασκαλίας προσαρμόζονται στις ανάγκες του παιδιού
  - Πλήρης ένταξη σε κανονική τάξη, αλλά με άμεση βοήθεια στο παιδί από δεύτερο άτομο (π.χ. βοηθό εκπαιδευτικό, ειδικό παιδαγωγό, εκπαιδευτικό γενικής εκπαίδευσης, θεραπευτή)
  - Ένταξη για μερικές ώρες και η εκπαίδευση συνεχίζεται σε τμήμα ένταξης (ειδική τάξη) ή ειδικό σχολείο

Δραστηριότητα 1

- Ο Γιώργος είναι ένα παιδί με κινητικές δυσκολίες και προβλήματα λόγου και επικοινωνίας που θα παρακολουθήσει το νηπιαγωγείο της γειτονιάς του. Χρησιμοποιεί αναπηρικό καρότσι για τις μετακινήσεις του, αλλά μέσα στην τάξη μπορεί να κινηθεί με 'Π'. Τα απογεύματα κάνει φυσικοθεραπείες, εργοθεραπείες και λογοθεραπείες. ...

Περιγράψτε μερικές από τις ενέργειες που πρέπει να κάνετε

1. Για να συλλέξετε πληροφορίες που θα σας βοηθήσουν να εντάξετε το Γιώργο πριν την έναρξη της σχολικής χρονιάς

(Σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον, το χρόνο, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κ.λπ.)

2. Για να βοηθήσετε το Γιώργο να ενταχθεί στην τάξη κατά τη διάρκεια της χρονιάς

(Σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον, το χρόνο, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κ.λπ.)

(Ομαδικές δραστηριότητες)

Δραστηριότητα 2

- Ο Δημήτρης είναι 6 ετών με σύνδρομο Down και παρακολουθεί το νηπιαγωγείο της γειτονιάς του. Χαρακτηρίζεται ως ένα παιδί με μέτρια νοητική καθυστέρηση και σημαντικές δυσκολίες στη μάθηση. Έχει σημαντικές δυσκολίες στην κατανόηση του προφορικού λόγου και δυσκολεύεται να αναγνωρίσει γράμματα και λέξεις. Φοράει ακουστικά βαρηκοΐας για μικρά χρονικά διαστήματα, αφού αρνείται να τα συγκρατήσει στα αυτιά του για πολλή ώρα. Χρησιμοποιεί ένα μικρό αριθμό λέξεων, όπως «μαμά», «γεια σου», «μπάλα». Δυσκολεύεται πάρα πολύ να ακολουθήσει τις οδηγίες που του δίνει κάποιος. Του αρέσει να πετάει πράγματα στο πάτωμα, να σκίζει χαρτιά και να ενοχλεί τα άλλα παιδιά. Χρειάζεται βοήθεια για να φάει (κυρίως στον τεμαχισμό της τροφής), χρειάζεται συνεχώς ενθάρρυνση για να ντυθεί μόνος του, ενώ δεν έχει ακόμα αποκτήσει έλεγχο των σφικτήρων του. Όταν θέλει κάτι φωνάζει ή σε οδηγεί προς αυτό που θέλει. Του αρέσει να φτιάχνει πύργους με τουβλάκια, μπορεί να επιλέξει τη σωστή εικόνα ανάμεσα σε δύο διαφορετικές και έχει μάθει να ταιριάζει τα βασικά χρώματα. Απουσιάζει συχνά από το σχολείο για μεγάλα χρονικά διαστήματα για λόγους υγείας που σχετίζονται με προβλήματα στην καρδιά.

Περιγράψτε μερικές από τις ενέργειες που πρέπει να κάνετε

1. Για να συλλέξετε πληροφορίες που θα σας βοηθήσουν να εντάξετε το Δημήτρη την έναρξη της σχολικής χρονιάς (Σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον, το χρόνο, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κ.λπ.)
2. Για να βοηθήσετε το Δημήτρη να ενταχθεί στην τάξη κατά τη διάρκεια της χρονιάς (Σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον, το χρόνο, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κ.λπ.)

(Ομαδικές δραστηριότητες)

Ευρήματα που αφορούν πρακτικές στη σχολική τάξη

- Η συνεργατική διδασκαλία (υποστήριξη και συνεργασία με συναδέλφους ή άλλους ειδικούς εντός και εκτός του σχολείου)
- Η συνεργατική μάθηση (συνεργασία ομάδας - οι μαθητές βοηθούν ο ένας τον άλλο)
- Η συνεργατική λύση προβλημάτων
- Οι ανομοιογενείς ομάδες και η διαφοροποιημένη εκπαίδευση (διαφοροποίηση)
- Η αποτελεσματική διδασκαλία (το πρόγραμμα σπουδών πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες και το Ε.Ε.Π των μαθητών)

https://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education-recommendations-for-practice_keyprinciples-rec-EL.pdf

Η ειδική τάξη / Τμήμα Ένταξης

- Η θεσμοθέτηση των ειδικών τάξεων έγινε με το νόμο 1566/1985 και με το νόμο 2817/2000 μετονομάστηκαν σε τμήματα ένταξης
- Η ειδική τάξη λειτουργεί μέσα στο σχολείο της γενικής εκπαίδευσης και αποτελεί ξεχωριστό τμήμα που δέχεται μικρό αριθμό μαθητών από όλες τις τάξεις
- Οι μαθητές ενδέχεται να φοιτούν στην ειδική τάξη για μερικές ώρες την ημέρα ή την εβδομάδα, σε όσα μαθήματα το έχουν ανάγκη και για ένα μεγάλο ή μικρό διάστημα. Τις υπόλοιπες ώρες φοιτούν κανονικά στη γενική τάξη
- Στην ειδική τάξη διδάσκει εκπαιδευτικός με ειδίκευση στην ειδική αγωγή
- Σύμφωνα με το Δελτίο Πληροφοριών Ειδικής Αγωγής (1994) οι ειδικές τάξεις είναι ένας θεσμός που στοχεύει στη σχολική ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες
- Αρχικά φιλοξενούσε παιδιά που παρουσίαζαν μαθησιακές δυσκολίες ή προβλήματα συμπεριφοράς. Σήμερα φιλοξενεί και παιδιά με μεγαλύτερες δυσκολίες. Η επιλογή των μαθητών γίνεται με ευθύνη των διδασκόντων, του διευθυντή του σχολείου αλλά και τη σύμφωνη γνώμη του συμβούλου ειδικής αγωγής

Προβλήματα λειτουργίας των ειδικών τάξεων/ τμημάτων ένταξης

- Υπάρχουν σημαντικά προβλήματα εξοπλισμού και υποστήριξης του ειδικού παιδαγωγού
- Στο γενικό σχολείο δεν υπάρχει «ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό» με αποτέλεσμα η στελέχωση των ειδικών τάξεων να είναι ελλιπής
- Προβλήματα συνεργασίας ειδικού παιδαγωγού και εκπαιδευτικού τάξης
- Προβλήματα συνεργασίας με συμβούλους ειδικής αγωγής και άλλες υπηρεσίες
- Προβλήματα στην επιλογή των μαθητών που φοιτούν στην ειδική τάξη
- Η ειδική τάξη εμφανίζεται απομονωμένη από τις υπόλοιπες υποστηρικτικές δομές και λειτουργίες του γενικού σχολείου. Τα παιδιά μπορεί να νιώσουν περιθωριοποιημένα.

Η τάξη γενικής εκπαίδευσης- Παράλληλη στήριξη

- Ο θεσμός της παράλληλης στήριξης
- Ο εκπαιδευτικός της τάξης υποστηρίζεται από ειδικό παιδαγωγό μέσα στη γενική τάξη
- Επιστήμονες διαφορετικών ειδικοτήτων πχ. Ψυχολόγοι, λογοπεδικοί, υποστηρίζουν τους μαθητές μέσα στην τάξη ή δουλεύουν συμβουλευτικά προς το δάσκαλο

Video

Βιβλιογραφία

- Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή (2011) Βασικές Αρχές για την Προώθηση Ποιοτικής Ενταξιακής Εκπαίδευσης – Προτάσεις για πρακτική, Odense, Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education, https://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education-recommendations-for-practice_keyprinciples-rec-EL.pdf (ανακτήθηκε 25/08/2015)
- Παντελιάδου, Σ. (1992). Σχολική ενσωμάτωση ατόμων με ειδικές ανάγκες, *Τα Εκπαιδευτικά*, 25-26, 95-106
- Göransson, K., & Nilholm, C. (2014). Conceptual diversities and empirical shortcomings – a critical analysis of research on inclusive education, *European Journal of Special Needs Education*, 29(3), 265-280